

Türkçe'de İsim-Fiiller

Hazırlayan : Doç. Dr. Amir Nima HAMAD

Önsöz

Bu tez Türkçe'de İsim-Fiiller başlığını taşımaktadır. Bu tezde Orhun Türkçesinden başlayıp Türkiye Türkçesine kadar uzanan tarihi dönemlere âit eserlerden isim-fiillerin kullanımı belirlenmeye çalışmıştır.

Bu tezde isim-fiillere ilişkin çeşitli tanımlar, araştırmacılar tarafından verilen isimler, isim-fiillerin görevleri ve özellikleri verilmiştir.

Eski Türkçe'de isim-fiillerin eklerinin sayıları pek çoktur. Onun için bu tezde eklerin tarihi boyunca kullanışı ve görevleri ele alınmıştır.

Türkçe'de İsim-Fiiller

İsim-fiillerin Önemi:

İsim-fiiller cümlede özne, nesne, tümleç ve ek fiil yadımıyle yüklem olabilir; ayrıca isim tamlamalarında tamlayan ya da tamlanan olabilir.

İsim-fiil eki almış fiillerin sıradan bir isimden hiç bir farkı olmadığından bir ismin cümlede yapabileceği bütün görevleri üstlenebilirler, cümlede özne, nesne, dolaylı tümleç, zarf tümleci

ve fiil yardımıyla yüklem olabilir. İsimler gibi iyelik eklerini fiiller gibi çatı eklerini alabilirler¹.

Türkçe'de İsim-Fiillerin Çeşitli Terim ve Tanımları

İsim-Fiiller çeşitli adlar verilmektedir:

Osmanlıca'da masdar veya masdar-ı muhaffef adı verilmiş fakat Türkiye Türkçesinde; fiillere (-mak, -mek), (-ma, -me), (-İş) ekleri getirilerek yapılan ve fiillerin adını gösteren dil bilgisel yapılara isim-fiil denir².

Türkçe sözlüğü, masdar maddesinde "fiilin –mak, -mek veya –ma, -me ekleri alan ve isim gibi kullanılan şekli" tanımı yapılmış ve –iş, -iş eki isim-fiil eklerine dahil edilmemiştir. –iş, -iş, -uş, -üş madde başında ise, bu ek için "fiillerden isim türeten ek: alış, geliş, bului, görüş, anlayış açıklaması yapılmıştır.

Ergin, isim-fiiller için fiil ismi, Banguoğlu, masdar, Emre, eylem ismi, Deny, fiilin eylemlilik sigası, Korkmaz, isim-fiill, Gencan, ad fiil gibi terimler kullanmışlardır.

Dilbilgisi kitaplarının bazılarında, isim-fiill ekleri fiilden isim yapma ekleriyle birlikte verilir. Bu konuda bir çok tanım yapılmıştır.

Hacıeminoğlu, isi-fiil başlığı altında "isim-fiil, fiilin ad şekli yani kılış, durum veya oluşun adıdır. Bunun için fiilleri ad

¹ HATİBOĞLU, Vecihe, Türk Gramerinde Yeni Araştırmalar, Dil Tarih Coğrafya Fakültesinin Dergisi, C. IV. Sayı: 4, Ankara 1974, s. 261.

² DENY, Jean (Ali Ülvi Elöve), Türk Dili Grameri (Osmanlı Lehçesi), İstanbul 1946, s. 503.

fiillerden biri ile anılır. İsim-fiilin bu çeşidine masdar adı verilir. Türkçe'de –mak, -mek, -ma, -me, -iş, -ış ekleriyle yapılan üç türlü isim-fiil vardır.

Hengirmen, eylemlilik başlığı altında, "eylemlerin adını bildiren, tümleç olan ve ad gibi kullanılan sözcük" tanımı yapar.

Topaloğlu ise, fiil ismi başlığı altında, "fiilin şahıs ve zamana bağlı olmayan yalnızca kılış veya oluş bildiren isim şekli" biçiminde tanımlar³.

İsim-Fiillerin Özellikleri:

Yukarıda isim-fiillerin terim ve tanımları açıkladıktan sonra aşağıda isim-fiillerin özelliklerini kısaca açıklıyoruz:

Bu eklerle türetilen fiiller isimlerin tüm özelliklerini gösterirler. Kimi fiilimsiler bütünüyle adlaşarak nesne, eşya, yemek adları vb. gibi kalıcı isimler yaparlar: çakmak, yemek, yazma, sürme, dolma, kavurma, dondurma, giriş, sunuş, dikiş gibi. Bu fiilimsi ekleriyle yapılan adların sonlarına onları oluşturan eylemler getirilerek birleşik fiiller yapılır. Dolma doldur-, sarma sar-, sürme sür-, çakmak çak-, dikiş dik-, gibi. İsim-fiiller zaman kavramı taşıdıkları halde kişi kavramı taşımadıkları için fiil çekimine girmezler. İsimler gibi iyelik eklerini, fiiller gibi çatı eklerini alabilirler. –mak bütün fiil köklerine gelebilirken –ma ve –ış ekleri imek fiilinden başka bütün fiillere gelebilirler. Olumsuzları kendilerinden önce fiil

³ İLKER, Ayşe, Batı Grubu Yazı Dillerinde Fiil, TDK. Yayınları, Ankara 1997, s. 148-149.

köküne eklenen –ma olumsuzluk ekiyle yapılır. Oku-ma-mak, gül-me-mek, düşün-me-y-iş gibi.

Bütün dillerde fiiller iş, oluş hareket bildirir ve her dilde bu hareketin bir ifâde biçimi vardır. Sondan eklemeli bir dil olan Türkçe fiillerin hareket isimlerini eklerle yapar. Fiillerin diğer sözcük türlerinden farkı olan hareket bu eklerle gizli kalır. Ancak ekin getirildiği sözcük artık fiil olmaktan çıkar. –mak, -mek, -ma, -me, -iş, -ış ekleri fiillerin belirttikleri hareketi veren, bazan bu eylemi yapmaya yarayan alet, eylemi yapan kişi gibi değişik anlamlarla eylemden ad yapma eki göreviyle karşımıza çıkarlar. Ancak eylemden ad yapma eki olan –mak, -mek, -ma, -me, -iş, -ış ekleri isim-fiil eklerinden farklı ekler olmalıdır. "Her akşam saat sekizde akşam yemeği yemek aile geleneğimizdir" cümlesinde ilk –mak eki eylemden ad yapma görevinde ikincisi fiilin gösterdiği hareketi belirtme görevindedir.

İsim-fiiller diğer tüm isimler gibi cümle içinde gerekli eklerle özne, nesne, dolaylı tümleç, zarf tümleci yardımıyla yüklem olabilirler⁴.

⁴ ERGİN, Muharrem, Türk Dil Bilgisi, Bayrak Basımevi, İstanbul 2000, s. 185-186.

Türkçe'de Kullanılan İsim-Fiillerin Ekleri

Türkçe'de kullanılan isim-fiillerin ekleri aşağıda kullanım tarihçesi teker teke açıklıyoruz:

1- -mak, -mek eki:

Türkiye Türkçesinde fiillerin hareket adlarını yapan bu ek, eklendiği eylemin hareketini sakladığı gibi cümle içinde bir ad bigi görev yapar.

Bu ek Orhun Türkçesinde –mak, -mek, -mah, -meh ve –mag, -meg biçimlerinde de kullanılmıştır. Orhun Türkçesinde yalnızca bir öenrkte görülen bu ek, masdar ya da isim-fiil tanımına uyacak biçimde kullanılmıştır. Kalıcı isimler yapan eki olarak ortaya çıkmıştır:

"Tabgaç bodun...armakçisin üçün...illedük ilin ıçgını ıdımış"

Uygur Türkçesinde âit eserlerdeki kullanımlarından fiillerin hareket isimlerini yapma görevinin yanında fiillerden kalıcı isimler yapma göreviyle de kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bu ek Uygur Türkçesinde çok sık olmamakla birlikte kullanıldığını ancak kalıcı isimleri yapan bir fiilden isim yapma eki görevinde kullanılmıştır:

"Erdemin büngülenmekin kutadmakın eşidser inçe kolulayır".

"Munta okşamak okşaşmak tip yörgü ermez". "

"Olarçın kirtü tanuklamakları üze çın kirtü tüzelemekke tegmekleri üze alku uğurın belirler".

"Akıglıg belgü nom olarta akıglarınng iyin ülkimeki erür" .

"Özni öni kazkañ kılmak ayu birdiler"⁵

Karahanlı Türkçesi dönemine âit eserlerde ekikn fiillerin hareket isimlerini gösterme görevini üstünlemeye başladığı açıktır. Divanü lûgat.-Türk'te bütün fiillerin -mak, -mek ile gösterimi vardır. Ancak bu görevin yanında yimek gibi kalıcı isimler yapma göreviyle kullanımları da vardır. İsmi hal ekleri, iyelik eklerini ve olumsuzluk ekini almış biçimleri de tespit edilmiştir:

"Yana anın könli amurulmuş kirtgünmek birle".

"Könül bamakın bil hatalar başı".

"Munuksa açlık içinde emitmemekin"

"Nelük malka munça könül bamakın".

"Bu beglerke tabmak tileses özün könül til tut közdezgl sözün".

Bu ek Harezmi Türkçesinde fiillerin bildirdiği hareketi gösterme göreviyle oldukça yaygın olarak görülür. Bunun yanısıra türmek, çakmak gibi kalıcı isimler de yaptığı tespit edilmiştir. -mak, -mek biçimiyle kullanılır. İsmi hal ekleriyle iyelik ekleriyle birlikte kullanımları:

"Budunlar körmeki için işledi körgüzdi kişilerge işini".

"Bu dünya işlerinden kıl feragat sen çok bil hod sana aymak ni hacet".

"Zeliha ogramakı kuçmakga erdi ve Yusuf ogramakı kaçmakga erdi".

"Bürür koy kütmege Musaga su'ban".

⁵ A.Von. Gebain, Eski Türkçenin Grameri, TDK. Yayınları, 4. Baskı, Ankara 2003, s. 224.

Kıpçak Türkçesinde âit metinlere bakıldığında ekin -mak, -mek biçimiyle kullanıldığı ve yaygın olduğu görülür. Codex Cumanicus'ta bu biçimlere ek olarak –mak biçimi de tespit edilmiştir. Bu döneme âit eserlerde yimek, içmek, keymek gibi kalıcı isimler yapma göreviyle kullanımları da tespit edilmiştir:

"Suyurgamah bile tolu-sen".

"İki elin yumak silmekden sonra nafiledür".

"Bir sultan bir eserini ölürtmege buyurdu".

"Evvel fenni atka minmekde ikinci fenni sünü tutmakda".

"Mübarek sem'inize düşürmek için beyan eyledük".

Eski Anadolu Türkçesinde ek –mak, -mek biçimleriyle fiil-ismi yapma görevleriyle sıklıkla kullanılmıştır. Ekin, ismin hal ekleri, iyelik ekleri gibi bir ismin alabileceği her türlü eki almış biçimde kullanımları vardır. Ayrıca boğmak, yemek, çakmak, ırmak gibi kalıcı isimler de yapmıştır:

"Kurt yidi anı yalanuz kalmışam ağlamağum benüm ol iyi muteşem".

"Kefir dahı düşüben bir yirde akça üleşmekdeyidi" .

"Şişleri delmegün ve yarmağun tarikasın bildürür"

"Yigirmi biş gaza itmek sevabı"

"Bu cihan sevmegin kemişmekdür"

"İlerüden togru yol göstermeg için adamlara indürdi"

Aşağıdaki örneklerde ek, kalıcı isimler yapmıştır:

"Gelüp bir su kenarına oturdı biri çakmak çakup od yokdı turdı"

"Her ne hal ise güle oynaya yemek yenildi"

Türkiye Türkçesinde tüm fiillere gelebilen bu ek, fiillerin hareket isimlerini, diğer bir deyişle masdar isimlerini yapar⁶. Ayrıca Türkiye Türkçesinde başlangıçta ilgi halı dışında ismin tüm hal ekleriyle birlikte kullanılabilirken; günümüz Türkiye Türkçesinde yönelme, belirtme ve ilgi halı ekleriyle birlikte kullanılmamaktadır. Bu üç hal ekinin eklenmesi hâlinde ek, -ma biçiminde kullanılır: gül-mek-te, gül-me-y-i gibi. Ancak yazımı ve basımı daha eski olan eserlerde ekin, yönelme ve belirtme hal eklerini alabilmekte olduğu görülmektedir.

"Odaya girdükçe dolpta bir şeyim yokki, demeği adet edinmişti".

"O yaştaki bir çocuk kaçmağı ne bilir?".

"Dikişten göz açamıyor, yengesinin çarşaflarının küçüklerin çamaşırlarını yetiştirmeğe çalışıyordu."

Yemekten evvel bir kaç kadeh meyve suyu isted; fakat bulamamıştır."

"İstanbul'da Çakmakçılarbaşı fırını önünde büyük annemle dolaşıyorum"

"Olduğu yere yığılmamak için yanındaki ağaca dayanmak zorunda kaldı."⁷

2- -ma, -me eki:

Osmanlıca gramer kitaplarında masdar-ı tahfifi sıgası adı altında incelenir⁸. Tanımın başındaki masdar adından isim-fiillerden kabul edildiği anlaşılmaktadır. Bunun dışında bu ek, kalıcı isimler

⁶ DENY, Jean, a.g.e., s. 503-504.

⁷ EMRE, Ahmet Cevat, Türkçede Cümle, Türk Dili Edebiyatı Araştırmaları Yıllığı-Belleten, TDK. Yayınları, Ankara 1954, s. 212.

⁸ İDBEN, Emir İchem, Emsile-i Türkiyye, TDK. Yayınları, Ankara 1999, s. 29.

de yapar ve Uygur Türkçesi döneminden itibaren eylemden sıfat yapma göreviyle de kullanılır.

Bu ek Orhun Türkçesinde bir tek örneği saptanmıştır. Ancak bu örnekte fiilimsi değil yapım eki görevinde kullanılmıştır:

"Yelme kargu edgüti urgıl"

Uygur Türkçesinde fiilden sıfat yapma eki görevinde olan ek, -ma, -me biçimiyle kullanılmıştır:

"Kesme aş (kıyma yemek), barma yıl (geçen yıl)"

"Neçen adın normlarka erksinme tılağ bolsar"

"Oyma er oğlanın kisisin tutug urupan barmış"

"Kuşamul titme edgülüg töz yıldıızların örittürür"

"Belgürtme et'öz (görülen vücut)"

Karahanlı Türkçesine âit eserlerden ekin, isim-fiil olarak değil fiilden kalıcı isim ve fiilden sıfat yapma eki göreviyle kullanıldığı anlaşılmaktadır:

"Tegme kişi öz bolmas yat yaguk tüş bolmas"

"Köçürme oçak bir yerden öbür yere götürülebilen oçak"

"Kesma saç örgüsü"

"Örme saç"

"Kodı ıdtı kesme perçem yaruk yüz tudı"

Harezmi Türkçesine âit eserlerde fiilden kalıcı isim ve fiilden sıfat yapma eki göreviyle kullanıldığı söylenebilir:

"Ay teg açuk könli tügme teg tügülmiş"

"Kendüsi için sögülme kıldı er"

"Tokuma alemlu ton uzattı ana"

"Tegme kişi öz bılas yat yagut tüş bolmas"

"On karındaşın bışınkçisi ısıtma erdi"

"İnanmadılar çalmasının uçı taşda kalmış erdi anı körgüzdi".

Kıpçak Türkçesine âit eserlerdeki örneklerden ekin fiilden kalıcı isim yapma, fiilden sıfat yapma eki göreviyle kullanımlarının yanında artık fiilerin iş isimlerini yapma göreviyle de kullanıldığı anlaşılmaktadır:

"Bizim ilimizni düzmesine sebep olursız"

"Şükr ol zindandın halas bolup padişahın tıgmesi boldım"

"Anın için sövünüp tözme kerek"

"Ol tözmelüh bu cehanda kışhadır"

"Namaz içinde tüğmesin şişse bir ili birle kayırmas"

Eski Anadolu Türkçesine âit eserlerde –ma, -me biçimiyle isim-fiil eki, fiilden sıfat yapma eki ve fiilden kalıcı isim yapma göreviyle sıklıkla kullanılmıştır. İyelik ekleri ve ismin hal eklerini almış örnekleri de tespit edilmiştir:

"Aç ve susuz heman ölmesi kalmıř idi"

"Yidi gün yidi gece yime içme oldı"

"Susama"

"Amel kılmama"

"Düşmenün çalışmasında anlagıl"⁹

Türkiye Türkçesinde yaygın olarak kullanımı olan ek, imek fiil dışında her fiile eklenebilir. –mak, eki gibi fiillerin hareketi isimlerinin yapar. Türkiye Türkçesinde karma, tamlama, değme

⁹ ÇAĞATAY, Saadet, Eski Osmanlıca'da Fiil Müştakları, Dil Tarih Coğrafya Fakültesinin Dergisi, C.V., Ankara 1986, s. 223-224.

insan, kazma dış örneklerinde olduğu gibi. Ayrıca b u ek fiilden sıfat yapma göreviyle kullanılabilir. Kavurma, bazlama, sürme, düğme gibi pek çok kalıcı isim de bu ek ile yapılmıştır:

"Fakat şunu da hatırlamaktan geri durmayalım ki, bu çocukların giyinmesi, kuşanması, doğrusu söz götürmezdi".

"Gözlerini kısıp iki eliyle yanından kovma işareti yaptı"

"Tam kahkahalarla gülecek bir andı fakat bemin ağzım bir acayip kasılmayla mühürlenmişti"¹⁰

3- -ış, -ış, -uş, -üş eki:

Fiillerin tarzını gösteren bu isim-fiil eki, hareketi ve oluş isimleri türetir.

Orhun Türkçesinden itibaren kullanımı görülür. İmek fiil dışında bütün fiillere getirilebilir. Orhun Türkçesinden itibaren çok sayıda isim, de yapmıştır. Orhun yazıtlarından tespit edilen örneklerden ekin, Orhun Türkçesinde isim-fiil eki değil fiilden isim yapma eki görevinde kullanıldığı ve ünlü ile biten sözcüklere eklendiği fiilin kökündeki ünlüye uygun olarak -ış, -ış, -uş, -üş biçimlerinden biriyle eklendiği anlaşılmaktadır:

"Oğuzug üksü ölürti"

"Sü teğişinte yitinçe erig kılıçladı"

"Ulıg sunuş sunuşmuş"

Uygur Türkçesine âit eserlerden alınan örneklerin tümünün ünsüz bitmesi nedeniyle ekin -ış, -ış, -uş, -üş biçimleri tespit edilmiştir:

¹⁰ GENCAN, Tahi Necati, Dil Bilgisi, TDK. Yayınları, 4. Baskı, Ankara 1979, s. 418.

"Adın öçmekler birle bir ikintike alışız birişsiz erür"

"Küsemiş küsüşleri könül iyin kangaylar"

"İlig edgü ögli teginig busuşlug körüp yarlıkadı"

"Könülteki küsüşin konturgalı sakınsar".

Karahanlı Türkçesine âit eserlerdeki kullanımından ekin ünlü ile biten sözcüklere –ış ünsüz ile biten sözcüklere fiil kökünün ünlüsüne göre –ış, -ış, -uş, -üş biçimlerinden biriyle eklendiği anlaşılmaktadır. Tespit edilen örneklerden ekin isim-fiil yapma görevinin yanısıra kalıcı isimler yapma göreviyle de kullanıldığı anlaşılmaktadır:

"Uzun sanma sakış üküş kıl amel"

"Kargış kılur umalar yunçığ körüp konukluk"

"Yana başdaş ilme yanın yatmagıl"

"Vebal kötrü bardı özele söküş"

"Olarga turur ol kim arzularlar alkış"

Harezmi Türkçesine âit eserlerde yaygın olarak kullanımı görülen ek, fiillerin hareket isimlerini yapma görevini yanında kalıcı isimler yapma göreviyle de kullanılmıştır. Tespit edilen örneklerden ünsüz ile biten sözcüklere fiilin ünlüsüne göre –ış, -ış, -uş, -üş biçimlerinden biriyle eklenen ekin, ünlüyle biten fiillere –ış biçimiyle eklendiği anlaşılmaktadır:

"Berk yolga tüştiler ağışı inişi telim"

"Zeliha onların iliglerin kesişlerin kördi"

"Resül alihi's-selam aydı bu turişne"

"Boğuzlar boğaz yumrusından öküş"¹¹

Kıpçak Türkçesine âit eserlerdeki kullanımlarına bakıldığında ekin, ünsüz ile biten sözcüklere, fiil kökünün ünlüsüne göre -ış, -ış, -uş, -üş biçimlerinden biriyle eklendiği; ünlüyle biten sözcüklere hem -ş biçimiyle hem de (-y)-ış, (-y)-iş, (-y)-uş, (-y)-üş biçimlerinden olduğu gibi iki işlevle kullanılmaktadır.

Fiillerin hareket isimlerini yapma göreviyle ve kalıcı isimler yapma göreviyledir:

"Algış bizge ol kim bersin övdürgen ana yalbarsın alay bolsun"

"Delil turur bilişleri üçün"

"Beyin oturuşu benim gibi"

"Kasd kılğay ayaklar yürüşi birle"

"İnişke iner haltede bolsa abdest bozular"

Eski Anadolu Türkçesine âit eserlerde ekin, ünsüz ile biten fiillere -ış, -ış, -uş, -üş biçimlerinden biriyle eklendiği ünlü ile biten fiillere ise, kalıcı isimler yapma göreviyle kullanılıyorsa (-y)-ış, (-y)-iş, (-y)-uş, (-y)-üş biçimlerinden biriyle eklendiği anlaşılmaktadır:

"Gidişde anmaz imiş evini adem"

"Meger kassap avratı oynaşıyla yaturdı"

"Kişilerün varışı gelişi verişi alışu kimün eyise anun üzere ola"

"Didi kim gidüm senünçün ya emin son inişümdür yire dahı hemin"

¹¹ KORKMAZ, Zeynep, Türkçede Ek Yığılması Olaylarının Meydana Gelişi Üzerine, Türk Dili Edebiyatı Araştırmaları Yıllığı-Belleten, Ankara 1972, s. 180-181.

Türkiye Türkçesinde -ış, -iş, -uş, -üş biçimleriyle kullanılan bu ek, fiil-ismi yapma görevinde sıklıkla kullanılmaktadır:

"Bunun böyle olmayışı bana dokundu"

"Ahmet, o günden itibaren çocuğunu benimsedi ve arasıra vücudunda onun kımıldanışlarını hissedince artık dehşete düşmedi"

"Genç adamın onda şimdiye kadar hiç tesadüf etmediği bir yüksekten bakışı vardı"

Ek, Türkiye Türkçesinde alışveriş, tanış, sunuş, bağdaş, oynaş ve yalınış gibi kalıcı isimler de yapmıştır¹².

Sonuç

İsim-fiiller cümlede özne, nesne ve tümleç yardımıyla yüklem olabilirler, ayrıca isim tamlamalarında tamlayan ya da tamlanan olabilir. İsim-fiillerin ad tamlamasında yer alabilmek gibi adlara yaklaşan yönleri de vardır.

Dilbilgisi kitaplarının bazılarında, isim-fiil ekleri fiildsen isim yapma ekleriyle birlikte verilir. İsim-fiillerin diğer adı masdardır.

Türkçe'de -mak, -mek, -ma, -me, -Iş ekleriyle yapılan üç türlü isim vardır.

İsim-fiil eki almış fiillerin sıradan bir isimden hiç bir farkı olmadığından bir ismin cümlede yapabileceği bütün görevleri

¹² EMRE, Ahmet Cevdet, Türk Lehçelerinin Mukayeseli Grameri, TDK. Yayınları, İstanbul 1949, s. 190-191.

üstlenebilirler; cümlede özne, nesne, dolaylı tümleç ve zarf tümleci yardımıyla yüklem olabilirler.

Bu üç ek arasında da fonksiyon bakımından bir derece farkı vardır. –mak, -mek en belirli isim-fiil ekidir. Hareket ifadesi taşıyıcı ve hareket dışında nesne ismi yapmağa hiç elverişli değildir.

Bibliyografya

- 1- A. Von Gabain, Eki Türkçenin Grameri, TDK. Yayınları, 4. Baskı, Ankara 2003.**
- 2- ÇAĞATAY, Saadet, Eski Osmanlıca'da Fiil Müştakları, Dil Tarih Coğrafya Fakültesinin Dergisi, C.V., Ankara 1986.**
- 3- DENY, Jean (Ali Ülvi Elöve), Türk Dili Grameri (Osmanlı Lehçesi), İstanbul 1946.**
- 4- EMRE, Ahmet Cevat, Türkçede Cümle, Türk Dili Edebiyatı Araştırmaları Yıllığı-Belleten, TDK. Yayınları, Ankara 1954.**
- 5- ERGİN, Muharrem, Türk Dil Bilgisi, Bayrak Basımevi, İstanbul 2000.**
- 6- GENCAN, Tahi Necati, Dil Bilgisi, TDK. Yayınları, 4. Baskı, Ankara 1979.**
- 7- HATİBOĞLU, Vecihe, Türk Gramerinde Yeni Araştırmalar, Dil Tarih Coğrafya Fakültesinin Dergisi, C. IV. Sayı: 4, Ankara 1974.**
- 8- İDBEN, Emir İçhem, Emsile-i Türkiyye, TDK. Yayınları, Ankara 1999.**
- 9- İLKER, Ayşe, Batı Grubu Yazı Dillerinde Fiil, TDK. Yayınları, Ankara 1997.**

- 10- KORKMAZ, Zeynep, Türkçede Ek Yığılması Olaylarının Meydana Gelişi Üzerine, Türk Dili Edebiyatı Araştırmaları Yılığ-Belleten, Ankara 1972.

الاسماء الفعلية في اللغة التركية

الخلاصة

يطلق على الافعال التي تاخذ اللواحق (mak, ma, iş) بالاسماء الفعلية، ويطلق عليها في اللغة التركية العثمانية بالمصادر او المصادر المخففة. وهي نوع من انواع اشباه الافعال في اللغة التركية .

ان الافعال التي تشتق بواسطة هذه اللواحق تبين جميع خصائص الاسماء. علما ان الاسماء الفعلية لايمكن ان تضاف اليها اللواحق الشخصية، الا انها يمكن ان تاخذ لواحق التصريف كالافعال. وكذلك من الممكن صياغة افعال مركبة منها .
بما ان اللغة التركية هي لغة التصاقية فان لواحق الاسماء الفعلية تجعل منها اكثر مرونة من ناحية اللفظ .

من المعلوم ان لواحق الاسماء الفعلية هي ثلاثة:

1 - اللاحقة mak, mek

2 - اللاحقة ma, me

3 - اللاحقة iş, iş

ان هذه اللواحق عندما تضاف الى الجذور الفعلية تستخدم في الجملة كالاسماء ومن الممكن استخدامها كلواحق اشتقاق الاسماء من الافعال .

ان الاسماء الفعلية من الممكن ان تاتي في الجملة بوظيفة فاعل، مفعول به، متممات وخبر .
كذلك من الممكن ان تستخدم الاسماء الفعلية في الاضافات الاسمية تكون اما مضاف او مضاف اليه.